

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רווחניים בתפוצות

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

חיי שרה תשע"ו

פרשת שבוע

על מוסר, חינוך ילדים ויחס בין אישי

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

פרשת חיי שרה עוסקת בעיקר ביצחק, בנם של אברהם ושרה. כבר בפרשת וירא, התברר לנו כי שאלת חינוכו של יצחק הייתה בראש מעיינינו של שרה.

הורים רבים מחפשים כל דרך, כדי להבטיח חינוך מעולה לילדיהם. הם מוכנים להשקיע הרבה במוסדות חינוך טובים, הם משקיעים בדאגה לחברה טובה ומשתדלים להגן על פרי בטנם, מפני כל רוח רעה הנושבת בחוץ. דא עקא, כנראה שהדבר החשוב ביותר בחינוך הילדים הוא הדוגמא האישית שההורים נותנים לילדיהם.

הגמרא במסכת נדרים מחדשת לנו חידוש עצום. לפי דברי רבי לוי התנהגותם של ההורים, גם קודם ליצירת הולד, משפיעה על טיב חינוכם. וז"ל:

וברותי מכם המורדים והפושעים ביי - אמר רבי לוי: אלו בני תשע מדות, ... בני שנואה, ... בני שכרות, בני גרושת הלב" (דף כ ע"ב).

לפי דבריו, הורים שאינם מקפידים על יחסים המבוססים על אמון, מוסר וצדק, פוגעים פגיעה אנושה בחינוך ילדיהם בעתיד.

המחבר בשולחן ערוך - אבן העזר, פוסק כך בשתי הלכות:

א. אסור לאיש שהחליט לסיים את הקשר עם אשתו ולהתגרש ממנה, לחיות עמה חיי אישות, זו ההלכה גם לגבי האישה שהחליטה.

ב. אסור להורים לחיות חיי אישות, אם אחד מהם שיכור (סימן כה סע' ח-ט).

הסיבה לכך ברורה. החיים המשותפים הם ערך נעלה שמבוסס על אימון הדדי, כבוד הדדי וקירבה ללא מחיצות. אדם שמסתיר את כוונתו להתגרש וממשיך בחייו כאילו לא קרה דבר, מועל באימון ההדדי, שהוא הבסיס המוסרי לכל חיים משותפים. גם מי שמנצל את בן זוגו ללא ידיעתו, מועל ובוגד בערכים אלה.

ננסה להביא לכך מקור מדברי הנביאים.

בספר שמואל, (פרק כה) מוקדש פרק שלם לביורר השאלה: מה קובע את מעמדו של מועמד למלכות כמלך? אביגיל, שהכתוב מכנה אותה "טובת שָׁקֵל", וחז"ל מונים אותה כאחת משבע נביאות (מגילה דף יד ע"א) והגדילו אף והגדירו אותה כצדקת (משנה סנהדרין פ"ב מ"ד), היא זו שלימדה את דוד פרק זה בהלכות מלכים ומלחמותיהם. אף על פי כן, לא זכתה אביגיל להיות "אמה של מלכות", בנה לא נבחר לשבת על כסאו של דוד אחריו, ולא זו אף זו, הכתוב ממשיך לכוונת אותה "אשת נבל הכרמלי" גם אחרי נישואיה לדוד (עיינו שמו"א פרק ל"ה, שמו"ב פרק ב', ב פרק ג').

בסוגיא במסכת מגילה (דף יד ע"א/ע"ב) מוסבר כי אביגיל ניבאה את נבואתה שאכן דוד יהיה מלך, לאחר מות שאול ונבל, בתנאי שלא יקח את המלכות בכוח, אלא יחכה בסבלנות. לאחר מכן, ניסתה להבטיח את עתידה כמלכה, על ידי שרמזה לדוד כי היא תהיה מוכנה להיות אשתו, לאחר מות בעלה. וז"ל הכתוב:

"וַיֵּיטֵב יְקִיָּק לְאֲדָנָי וַיְכַרְתָּ אֶת אֲמִתְךָ."

דוד הודיע לה כי הוא הבין את כוונתה:

"וַיֵּלֶךְ אֲמֵר עָלַי לְשָׁלוֹם לְבֵיתְךָ רַאֲי שְׂמֵעִיתִי קְוֹלְךָ וְאִשָּׁא פְּנִיךָ."

חז"ל ביארו את העניין בצורה ברורה ביותר: "אמר רב נחמן: היינו דאמרי אינשי: איתתא בהדי שותא פילכא (עם שהאשה מדברת היא טווה, כלומר, עם שהיא מדברת עמו על בעלה - הזכירה לו את עצמה, שאם ימות ישאנה- רש"י). איכא דאמרי: שפיל ואזיל בר אווא ועינוהי מיטייפי (צופין למרחוק- רש"י).

מיד לאחר מכן מבאר הכתוב:

"וַתֵּבֵא אֲבִיגַיִל אֶל נָבֶל וְהָנָה לוֹ מִשְׁתָּה בְּבֵיתוֹ כְּמִשְׁתָּה הַמֶּלֶךְ וְלֵב נָבֶל טוֹב עָלָיו וְהוּא שָׂכַר עַד מָאֵד ..."

אביגיל חזרה לביתה ומצאה את אישה נבל, שיכור. הביטוי: "וַתֵּבֵא אֲבִיגַיִל אֶל נָבֶל" אומר דרשני. בכל מקום בו מדובר על יחסי אישות בין איש ובין אישה הכתוב נוקט לשון של: "ויבא אל".

נביא כמה דוגמאות: "וַיֵּבֵא אֶל הַגֵּר וַתֵּהָרֵ" (בראשית ט"ז ד), "וַיְהִי כְּעֶרְבַּי וַיִּקַּח אֶת אֵלָה לְאֵה בְתוֹ, וַיֵּבֵא אֶתָּה אֵלָיו וַיֵּבֵא אֶלָּה" (בראשית כ"ט כג), "וַיֵּבֵא אֶל חָמֵל" (בראשית כ"ט ל).

לפי זה, משמעות הכתוב היא שאביגיל הייתה עם נבל, גם אחרי שתכננה את חתונתה בעתיד, עם דוד. אביגיל שחיה עם נבל השיכור, גם אחרי שגמרה בליבה להתחתן עם אחר, נענשה גם כשהכתוב מכנה אותה אשת נבל, כשהיא כבר אשת דוד ונענשה שוב כשבנה מדוד, לא נבחר להיות הממשיך את שושלת בית המלכות - בית דוד.

אם כך, מצאנו מקור בכתובים, למאמרו של רבי לוי בסוגיא במסכת נדרים ולפסקיו של מרן המחבר בשולחן ערוך אבן העזר.

הבה נתפלל כי עם ישראל יזכה לבנים ובנות שימצאו חן בעיני אלקים ואדם, בזכות הורים שהקשר שביניהם מבוסס על אדני המוסר והיושר.

<p>לע"נ מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלביע י"ז בסיוון תשע"ד</p>	<p>לע"נ רבי יעקב בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג ז"ל</p>	<p>לע"נ ר' מאיר בן יחזקאל שרגא ברכפלד ז"ל</p>	<p>לע"נ מרת שרה ונגרובסקי בת ר' משה זאב ע"ה נלביע י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לע"נ הרב אשר וסרטייל ז"ל נלביע ט' בכסלו תשס"ט</p>
--	---	---	--	--

משי 'ארץ חמדה' אבלה על מותו של חברנו האהוב הרב ראובן אברמן זצ"ל, חבר הנהלת 'ארץ חמדה' איש תורת אמת שגורה בפיו, מחנך דגול ואיש המעלה מכל הבחינות.
לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

Eretz Hemdah

2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר

רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת הדף היומי

נתינת שני גיטין משום ספק

הרב עקיבא כהנא

הגמרא (סוטה יח, א) כתבה שחל איסור לכתוב מגילת סוטה על שני דפים, וזאת משום שהתורה אמרה 'בספר' ומזה למדו שמותר שיהיה כתוב רק בספר אחד ולא בשניים או יותר.

תוספות (ד"ה כתבה) מחדש שלא רק שאסור לכתוב את המגילה בשני דפים, אלא שלא ניתן גם לכתוב שני דפים נפרדים שעל כל אחד מהם כתובה פרשת סוטה, ולמחוק אותם יחד בכוס אחת. **דברי תוספות מחודשים** משום שבפשטות שני ספרים זה רק כשיש שני דפים נפרדים שעליהם כתובה מגילה אחת.

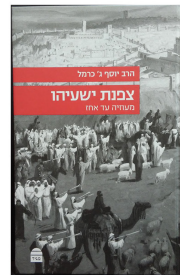
לעיתים יש מציאות שבה צריך לתת שני גיטין בגלל ספק. **שו"ע (אבן העזר קכט, יט) כתב** שיש מי שאומר לא לתת ב' גיטין יחד לאשה בבת אחת. **בבית יוסף הביא אחד הטעמים בשם מהר"י וויל (קפא) שהוכיח** ממה שכתוב לגבי מלוה ופרוטה, שדעתה על הפרוטה. גם כאן, חוששים שמא דעתה יהיה על הגט הפחות טוב. **תרומת הדשן (רלג) סובר** שניתן לתת שני גיטין יחד, ומוכיח זאת ממה שכתוב בגמרא גיטין (פו ע"ב) שנים ששלחו שני גיטין ושמותיהן שווים נותן שניהם לכל אשה, ומוכח שנותנים שני גיטין יחד. אך, **דרכי משה הביא ראייה מתוס' בסוטה שאומר** שאם נותן שני גיטין פסול, מטעם ספר אחד ולא ב' וגי, **אך נושאי הכלים של השולחן ערוך (גר"א) דוחים את הראייה** כי שם מדובר על שני גיטין כשרים, וכאן מדובר כשאחד מהם פסול, ולכן אין בעיה זו, כי זה לא נחשב שני ספרים.

חשוב לציין, כי אף שהרמב"ם (סוטה ד, ח) פוסק את הדין של שני ספרים בסוטה, הוא לא מזכיר אותו כלל לעניין גט, מה שהביא אחרונים רבים להבנה שלדעת הרמב"ם כלל זה אינו נכון בעניין גיטין (ערוך השולחן סימן קכ וקל, ושער המלך גירושין ד) ונראה לכן שחשש זה אינו סיבה מוצדקת להימנע מלתת שני גיטין לדעתו.

סיכום: נתינת שני גיטין היא בעייתית למעשה, מצד שיש בעיה לתת שני ספרים. אך יש הסוברים שבעיה זו שקיימת בסוטה אינה קיימת כלל בגט.

חדש – "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפייה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימיו של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעזיזה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

הספר **משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים)** מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וברור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד. זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ג)

Bologna, Italy

בולוניה, איטליה

כסלו תשנ"ג

ניתוח בניגוד לרצון החולה

שאלה

גבר בן 56, רווק, חולה סרטן מעיים, כנראה בשלב מתחיל. הרופאים אמרו לו שחייב לבצע ניתוח להוצאת רוב מערכת המעיים ולהתקנת "פי טבעת מלאכותי" בבטן. לפי דעת הרופאים אין דרך אחרת לטפל במחלתו. להיפך, אם ינותח קיימים סיכויים גבוהים שיתרפא לגמרי. אלא, שניתוח זה עלול להביא, ברוב המקרים, לידי חוסר כח גברא. האיש מפחד מלתת את הסכמתו לניתוח. האם בכל זאת הוא חייב להסכים? חובה להוסיף שמדובר בחולה שאינו מיושב בדעתו מבחינה פסיכולוגית כללית, למרות שאין להגדירו כשוטה.

תשובה

תוך כדי בירור התשובה לשאלתך בעניין החולה, ולאחר התייעצות עם רופאים מומחים, הוברר לנו שחסרים פרטים. תיאור המחלה כמתואר מתאים למקרה מאוד נדיר של מחלה זו¹. המלצתנו שהחולה ייבדק אצל רופא מומחה נוסף, ואם גם הוא יאשר את האבחנה ואת דרך הטיפול², ויקבע כי החולה צריך לעבור ניתוח כדי להצילו מסכנת מות, כי אז חייב החולה להסכים לניתוח, ואף על פי שיש חשש ל"יתשות כח גברא", פיקוח נפש דוחה אף חשש זה³. על כן חובת הרב לנסות לשכנעו להסכים לניתוח. אם החולה מתמיד בסירובו, כבר פסק הגר"מ פיינשטיין זצ"ל "ואם יש חולה שצריך ניתוח להצילו, ויש רוב גדול שיצליח הניתוח, יש לעשות לו הניתוח גם נגד רצונו, כל זמן שאין חשש שעצם מה שכך (ש)מכריחים אותו יגרום לו סכנה יותר גדולה"⁴. אבל אם ימשיך לסבול יסורים גדולים הן גופניים הן נפשיים גם אחרי הניתוח שיציל את חייו, זכותו של חולה להתנגד לניתוח, ואין לכפותו⁵. במקרה דנן, כשיש ספק ביכולתו של החולה לשקול ולהכריע, יש לבדוק זאת לגופו של עניין על פי הערכת נימוקיו. אם המעריכים יגיעו למסקנה שאי-אפשר לסמוך עליו והוא נוהג בזה כשוטה, הרי שיש לכפותו⁶. יש לציין שבכל מקרה שהוחלט לבצע ניתוח, צריך שיעשה זאת רופא שהתמחה בנושא.

¹ ד"ר קלמן פז, רופא מומחה לכבד ודרכי העיכול בביה"ח "שערי צדק", ירושלים, שהרי נדיר מאוד, שבשלב מוקדם של המחלה יש צורך בניתוח של רוב מערכת המעיים, כולל פי-הטבעת.
² על-פי "אגרות משה" לגר"מ פיינשטיין (חו"מ ח"ב תשובה עד אות ב).
³ שם תשובה עה.
⁴ תשובת הגר"מ פיינשטיין שפורסמה במאמרו של הרב מ' הלפרין "פסקי דין רפואה ומשפט" (ח"א עמ' 101 ואילך).
⁵ הכרעת מרן הגאון הרב שאול ישראלי, וראיה מהגמ' כתובות דף לג ע"ב גבי חנניה מישאל ועזריה שיש צד ביסורין שקשה ממות. אמנם עיין ב"אגרות משה" (שם סי' עה, א) שמדבריו משמע, שבמקום שינצל לחיי עולם, כופין אותו להתרפא.
⁶ "אגרות משה" (שם סי' עד).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

יצא לאור! שו"ת במראה הבזק, חלק שמיני.

תשובות לשאלות מרבני הגולה. התשובות מתמודדות עם המציאות בעולם מודרני מתפתח בדרך של "דרכי דרכי נעם". הפפרים עוסקים בארבעת חלקי "שלחן ערוך" תוך ניסיון לקחת בחשבון גם את החלק החמישי ההופך את התורה ל"תורת חיים".

